

“El periodista és un escriptor”

La seva va ser una de les veus més escoltades en el Diàleg del Fòrum que va dedicar-se a reflexionar sobre l'estat de la professió. La ironia de Juan José Millás emmotlla els seus textos i les seves paraules. Guanyador del Premi Mariano de Cavia el 1999, el seu últim llibre, *Hay algo que no es como me dicen: el caso de Nevenka Fernández contra la realidad* (Aguilar, 2003), és un extens reportatge sobre la regidora del PP que va saltar a la portada dels mitjans arran de la denúncia que va posar a l'alcalde de Ponferrada, a qui va acusar d'assetjament. Millás parla en aquesta entrevista sobre el periodisme des de la distància, des de l'òptica de qui, tot i no treballar en la redacció, és una de les persones més llegides del diari *El País*, on hi col·labora habitualment.

JORDI RQVIRA
Fotos: IGNASI RODRIGUEZ

■ El seu darrer llibre és un reportatge. M'equivoco si el presento com un escriptor que cada cop s'apropa més al periodisme?

■ Per a mi no hi ha fronteres entre una i altra activitat. No em sento menys escriptor quan estic fent periodisme. Crec que el periodista és un escriptor.

■ De totes maneres, en alguna ocasió ha reconegut que quan acaba algun llibre de ficció necessita dedicar-se un temps al periodisme i viceversa. Per tant, potser no hi ha una frontera però vostè és conscient del canvi.

■ Sí, perquè la novel·la t'obliga a tancar-te i el periodisme t'obliga a obrir-te. I, en aquest sentit, quan acabo una novel·la que m'ha obligat a concentrar-me molt em vénen ganes de sortir, però també és veritat que porto uns quants anys fent reportatges i em venia de gust fer un gran reportatge com el de Nevenka. Va sorgir l'oportunitat i ens ha sortit bé. I no sé què faré a partir d'ara.

■ Però el periodisme cada cop el tempta més o aquest darrer llibre ha estat conjuntural?

■ La veritat és que el periodisme m'ha anat atrapant progressivament. I això s'observa des dels meus inicis. Vaig començar a treballar en el periodisme molt tard, en 1990, quan ja portava sis o set novel·les publicades. I si des de llavors observem la meua dedicació aquesta ha anat creixent.

■ Després d'assistir al Diàleg “Informació. Poder i ètica en el segle XXI” a un li queda la sensació que cada cop que es reuneixen molts periodistes per reflexionar sobre la professió sempre acaben preguntant-se què és el periodisme. Quina seria la seva resposta?

■ No tinc molta experiència en reunions de periodistes. Sóc més un *outsider* perquè ni he estudiat la

carrera ni he passat mai per una redacció. Sempre he treballat des de casa i, per tant, no conec gaire els problemes propis de la professió, tot i que penso que és un error que no treballi en la redacció. Els diaris haurien de procurar que els col·laboradors externs passéssim més temps a la redacció i conequéssim com aquesta batega, quina percepció tenen allà dins de determinats problemes, perquè a vegades ells estan a Mart i nosaltres a Júpiter... En el meu cas he arribat al periodisme des d'un reconeixement com a escriptor i, per tant, segurement se m'han permès des del principi una sèrie de coses que no es permetrien a un principiant. Així que la meua visió de la professió no és la mateixa que la resta de persones que s'hi dediquen.

■ Parlem del valor de la paraula i de la qualitat dels textos de la premsa escrita. Creu que és cert allò de "el periodisme és la literatura feta amb presses?"

«L'escriptura descuidada i el pobre vocabulari són perills que amenacen el periodisme»

■ El periodista ha de reunir dues condicions complicades: ha d'escriure bé i ràpid. Si escriu bé però lent no és un bon periodista. I tampoc ho és si ho fa malament encara que ho faci ràpid. Quan un diari està ben escrit això no es percep de manera immediata, però és un capital que a mig termini produeix moltíssims beneficis. I quan diem ben escrit no estem dient que sigui correcte, sinó que tingui aquella capacitat de transmetre una bona representació de la realitat que està veient. En general, no es fa un mal periodisme escrit, en canvi, sí que hi ha perills que amenacen el periodisme com són una escriptura més descuidada, un vocabulari més pobre... Si es fessin estudis del vocabulari utilitzat als mitjans de comunicació escrits segurament ens quedaríem parats.

■ Com el vocabulari dels polítics?

■ Els polítics tenen un vocabulari paupèrrim. En el periodisme escrit abans hi havia un major control del text final. No sé per quines raons, si és per cau-

ses econòmiques o per les presses, però la figura de l'editor o no hi és o no està complint les seves funcions adequadament. Llegeixes textos que si haguessin passat per un editor no s'haurien publicat mai. I això sí que és un perill. S'ha de posar un límit al deteriorament perquè finalment no es pot pensar bé escrivint malament. És impossible.

■ En el cara a cara que va protagonitzar amb l'escriptora índia Anita Nair vostè va parlar de la influència de gent com Dant o Dostoievsky. Però no sé fins a quin punt en una societat de la imatge com l'actual els referents de la paraula escrita no estan sent substituïts pels de la paraula parlada.

■ No crec que això sigui possible. Fa un cert temps els reportatges que es publicaven eren de cinc fulls i si li proposaves a l'editor un reportatge de més de set fulls s'espantava. En canvi, actualment estem assistint a una tornada al text. Jo mateix estic escrivint reportatges de 22 fulls i mai m'han dit res. I funcionen sempre i quan estiguin ben escrits i siguin bons reportatges. De fet, hi ha hagut algun intent d'aplicar aquella idea apocalíptica que diu que el diari del futur seria un conjunt de fotos i peus de

fotos. És clar que aquesta idea ha fracassat perquè una foto i un peu de foto et dóna dades però no t'aporta informació. Tal i com dèiem en el cara a cara amb Anita Nair, les dades no són informació sinó que es converteixen com a tal quan les articles. I per això necessites el text.

■ Com a lector li preocupa l'espectacularització de les notícies, la trivialització de la informació?

■ No és que es trivialitzi la informació, sinó que es dóna importància a coses trivials, que és diferent.

«No es trivialitza la informació, sinó que es dóna importància a coses trivials, que és diferent»

alguns dies a tots els diaris seriosos del món quan realment es tractava d'un succés insignificant. Aquest és un exemple del perill de fer que allò banal passi a ser informació de primera pàgina, mentre que allò important ocupa un espai marginal a la pàgina 15. A més, com que vivim en societats d'analfabets funci-

Realment, certes notícies adquireixen una dimensió que no els correspon. Per exemple, la mort de Diana de Gal·les. Va ser notícia de primera pàgina durant

onals, és a dir, societats que poden llegir mecànicament però que no entenen el que llegeixen, aquest tipus de creacions són possibles. Això vol dir que a mesura que estem, des del punt de vista mecànic, més alfabetitzats, des del punt de vista funcional som més analfabets. Arran de la mort de Lady Di els lectors haurien d'haver-se manifestat a la porta del diari per dir-li al director que volien informació sobre altres coses.

■ Sempre podien canviar de diari...

■ Però és que aquest va ser un cas massiu i no va haver-hi ni un sol diari que se salvés perquè temien perdre mercat! Estic segur que els directors dels diaris sabien que era un assumpte absolutament banal, però els va agafar por perquè hi havia una bogeria col·lectiva. I en canvi, cada tres o quatre anys apareix una notícia que ve a dir que unes dues-centes persones són les propietàries del 70% del planeta i, en canvi, no l'he vist mai a primera pàgina.

■ Tot i ser una notícia que il·lustra més la realitat i que ens explica com estan realment les coses.

■ Sí, exactament. I és possible que això no es doni a primera pàgina perquè no està jerarquitzat el que és una notícia important i que no ho és.

■ Einstein deia que la imaginació és més important que el coneixement. Sovint es critica que tots els mitjans diuen el mateix. A la premsa li falta imaginació?

■ El problema de les notícies és que s'han convertit en objectes de consum. Això ho vàrem denunciar en l'acte del Diàleg on vaig participar. No volem que ens expliquin com comença una guerra i prou, sinó també les seves causes i la postguerra. Però com que tot és objecte de consum, un cop hem consumit una notícia o bé quan l'editor considera que aquella notícia ja no és noticable, la renova amb una altra. Vivim en una societat amb moltes dades però que estan completament fragmentades i desarticulades, el que comporta una societat poc informada.

■ Davant la desarticulació de certes dades, a l'11-M la societat espanyola va decidir informar-se mitjançant la paraula del SMS dels mòbils.

■ L'11-M demostra que controlar un mitjà no significa controlar la realitat, que era el que creia el PP.

■ La realitat és controlable?

■ L'11-M va demostrar que no perquè la gent no es creia les informacions governamentals. Cada cop que Acebes sortia en una roda de premsa resultava més

patètic perquè anava creixent el divorci entre el que deia i el que la gent pensava. Quan vàrem arribar al quart dia la gent ja no es cre-

ia res i va reaccionar. Per tant, en certa manera podem dir que el PP es va disparar un tret al cap amb TVE, que és el que en el seu moment també va fer el PSOE. Tenen la fantasia que si controlen la informació també controlen la realitat. Zapatero ha creat un comitè d'experts perquè li digui el que ha de fer. Sap que la temptació d'utilitzar la televisió per falsejar la realitat és molt gran i, més tard o més d'hora, tots cauen en la temptació. I la millor manera de no caure en la temptació és no poder fer-ho.

■ El veig molt crític amb els polítics però no gaire amb els mitjans de comunicació.

■ És que crec que a Espanya es fa un bon periodisme i, a més a més, es fa un excel·lent periodisme local al qual prestem molt poca atenció perquè quan parlem de periodisme sembla que ens referim només a quatre diaris i dos emissores de ràdio. En termes generals, el nivell del nostre periodisme és mig-alt. És millorable i hi ha perills que l'amenacen, però no crec que sigui una situació catastròfica.

■ David Randall, sotsdirector del diari britànic *The Independent* va dir en el Diàleg que ell no considera que el periodisme sigui una professió sinó un ofici. Vostè se sent diferent pel fet de tenir aquesta feina?

■ Em considero un privilegiat que faig el que sempre he volgut fer: escriure. Hi ha molta gent que treballa en feines que detesta, guanya menys diners que jo i viu pitjor. I això puc valorar-ho perquè jo mateix vaig estar molt anys treballant en una empresa i en una feina que no m'interessaven gens. No va ser fins passats els 40 anys que vaig poder viure de l'escriptura.

«No està jerarquitzat el que és una notícia important i el que no ho és»

Juan José Millás (València, 1946) porta 14 anys combinant la literatura amb el periodisme. Algunes de les seves novel·les més conegudes són *Cerberos son las sombras* (Premi Sésamo, 1974), *La soledad era esto* (Premi Nadal, 1988) i *Dos mujeres en Praga* (Premi Primavera de Novel·la, 2002). El seu darrer llibre és *Hay algo que no es como me dicen: el caso de Nevenka Fernández contra la realidad*. Col·labora habitualment al diari *El País*. El seu web oficial és www.juanjose-millas.com.